

Akcent w języku polskim

Jeśli wyraz ma przynajmniej dwie sylaby, to kiedy wypowiadamy go wolno i starannie, możemy usłyszeć, iż jedna z sylab w tym wyrazie jest wymawiana mocniej, czyli akcentowana. Jest to tzw. **akcent wyrazowy**. W polszczyźnie najczęściej pada on na **drugą sylabę od końca**, np. **Po**-szłam **wczo**-raj do **ki**-na, Co **jad**-łeś na ko-**la**-cję? Ale istnieją sytuacje, kiedy akcent pada na trzecią lub nawet na czwartą sylabę.

Jeśli wyraz ma więcej niż trzy sylaby, to obok **akcentu głównego**, padającego na drugą sylabę od końca, obserwujemy też **akcent poboczny**, padający na czwartą sylabę od końca, np. **prze**-słu-**cha**-nie, **roz**-bie-**ga**-ny, **wy**-pra-**co**-wać.

Na **trzeciej sylabie** od końca akcentujemy:

- 1) wyrazy pochodzenia greckiego, np. **bo**-**ta**-ni-ka, **mu**-zy-ka, **gra**-**ma**-ty-ka;
- 2) formy 1. i 2. osoby liczby mnogiej czasu przeszłego czasowników, np. **by**-li-śmy, **by**-li-ście, **po**-je-**cha**-ły-śmy, **po**-je-**cha**-ły-ście, **pi**-**sa**-li-śmy, **pi**-**sa**-ły-ście;
- 3) w trybie przypuszczającym – w liczbie pojedynczej i 3. osobie liczby mnogiej, np. **czy**-tał-bym, **czy**-tał-byś, **czy**-tał-by, **czy**-**ta**-li-by;
- 4) w liczebnikach zawierających części -kroć, -sta, -set, np. **czte**-ry-sta, **sie**-dem-set, **dzie**-więć-set;
- 5) zwyczajowo, np. **Rzecz**-**po**-**spo**-li-ta, **u**-ni-**wer**-sy-tet, **mak**-si-mum, **mi**-ni-mum.

Na **czwartej sylabie** akcentujemy 1. i 2. osobę liczby mnogiej trybu przypuszczającego, np. **czy**-**ta**-li-by-śmy, **czy**-**ta**-li-by-ście. Ponieważ są to długie formy, więc słychać też akcent poboczny: **czy**-**ta**-li-'by-śmy, **czy**-**ta**-li-'by-ście.

W najnowszych pracach dopuszcza się w mowie potocznej akcent główny na drugiej sylabie od końca.

Nie tylko którąś z sylab wymawiamy z naciskiem, ale również zawsze któryś z wyrazów w zdaniu akcentujemy, a dokładniej – wzmacniamy sylabę jednego z wyrazów w zdaniu. Jest to tzw. **akcent zdaniowy**. W języku polskim akcent zdaniowy może padać na pierwszy lub ostatni wyraz (są to tzw. mocne pozycje w zdaniu), np. **Robert** jedzie do Egiptu w **listopadzie**.

S N S

Proklityka to wyraz nieakcentowany – najczęściej przyimek, spójnik lub zaimek dzierżawczy (formy jednosylabowe). W mowie łączy się z następującym po nim i dlatego nie jest akcentowany, np. **przed** do-mem, **za** la-sem, ka-wa i her-ba-ta.

S N S

Enklityka to również wyraz nieakcentowany, ale ten łączy się z wyrazem poprzedzającym, np. **daj** mi, **po**-każ mu, **u**-czę się. W tej funkcji najczęściej występują zaimki (*mi, mu, się*).